

Ігорю Ситому – 60!

20 квітня 2015 р. виповнилося 60 років нашому колезі, українському історичному Ігорю Михайловичу Ситому. Наш земляк є знаним краєзнавцем і одним з найвідоміших в Україні фахівців з історичної сфрагістики – спеціальної історичної дисципліни, яка займається історією печаток.

Ігор Михайлович навчався на історичному факультеті Білоруського державного університету (1977–1982), де йому прищепили любов до наукової роботи й архівних досліджень. З 1985 р. працює в Чернігівському історичному музеї імені Василя Тарновського на посаді наукового співробітника, а фактично – відповідального за колекцію рукописів музею, яка є однією з найкращих в Україні.

Як працівник фондів, Ігор Михайлович відповідає за збереження і впорядкування рукописів, надання їх в користування дослідникам, відбір документів для експозицій та інших форм музейної роботи. Це щоденна, звичайна, рутинна і малопомітна, але від цього не менш важлива робота кожного музейного і архівного працівника, які зберігають для сучасників і наступних поколінь скарби української історії і культури. Для користувачів рукописних фондів Ігор Ситий постає як суворий доглядач, який турбується за збереження кожного документа, але одночасно є найкращим порадицею щодо всіх справ, які перебувають у його віданні.

Потрапивши до музею, поряд з виконанням буденних обов'язків, Ігор Михайлович відразу розпочав наукову роботу. Перші праці були присвячені краєзнавчим дослідженням і засвідчили широке коло інтересів дослідника. Він є автором десятків краєзнавчих нарисів, які всебічно розкривають історію нашого краю. Водночас йому чуже так зване жувальне краєзнавство, коли в наукоподібному вигляді десятки разів повторюються одні й ті ж сюжети. Ігор Михайлович любить оприлюднювати досі ще не відомі науковцям і читачам цікаві факти, які дають змогу збагатити багаж наших знань про Чернігів і Сіверщину. В його доробку сюжети з історії чернігівських мостів, банків, театрів, артилерії, пароплавів на Десні, плакатів, портретів Шевченка, форми чиновників тощо.

Поступово стала визначатись улюблена тематика науковця. Хронологічно йому найбільше припав до вподоби період козаччини і Гетьманщини XVII – XVIII ст. Ігор Михайлович видає праці з історії тогочасного ремесла, церков і сіл, міст і містечок, сотень та сотенних установ. Природним чином науковий інтерес поширився на письмову спадщину того часу: стародруки, рукописні книги, щоденники, літописи, синодики, сповідні й метричні книги, автографи.

Більшість досліджень Ігоря Ситого базуються на документах, які безпосередньо перебувають у його віданні. Зберігач і архівіст поступово став дослідником свого архіву. Така еволюція виглядає природною, але все одно зустрічається нечасто. Це стало великою удачею як для самого дослідника, у якого завжди під рукою потрібна йому джерельна база, так і для Чернігівського історичного музею, оскільки в особі Ігоря Ситого з'явився кваліфікований вчений-дослідник багатой рукописної колекції музею.

Наступним і найважливішим кроком в еволюції Ігоря Михайловича як науковця стала все більша увага до печаток на історичних документах, як окремого специфічного джерела. Ця увага переросла в захоплення і наукову спеціалізацію, що стало помітним приблизно з 1997 р. З'являються його численні публікації про печатки і герби Батурина, Чернігова, Ічні, Кролевця, Прилук, Конотопа, відомих історичних осіб – Івана Мазепи, Семена Палія, роду Кочубеїв, давньоруських князів, а також міських урядовців, військових канцеляристів, простих козаків, установ – Генерального суду, навчальних закладів, монастирів, про запорозькі клейноди тощо. Для автора печатка – це не лише знак власності, але й носій важливої історичної інформації та культурної спадщини козацької держави.

Наукова робота в цьому напрямку логічно завершилася захистом кандидатської дисертації на тему «Козацькі печатки Гетьманщини», який відбувся у 2002 р. Не зупиняючись на власне козацьких печатках, Ігор Михайлович продовжив системно

опрацьовувати всю сфрагістичну спадщину Гетьманщини, яка включає в себе також печатки міст і цехів, різноманітних установ, церковних інституцій, персональні та інші печатки. Нині в науковому доробку Ігоря Михайловича понад двісті праць, більшість з яких присвячені печаткам доби Гетьманщини.

Ігор Михайлович узагальнив власні наукові здобутки в фундаментальній монографії «Козацька Україна: печатки і герби, знаки та емблематика кінця XVI – XVIII ст.», яка готується до друку, але, на жаль, не встигла вийти до ювілею автора. Підготовка затягується в часі, але сподіваємося, що вона все ж побачить світ. Книга обіцяє стати унікальним виданням, яке синтезує всі попередні знання про печатки Української козацької держави. Вона дозволить громадськості отримати загальне уявлення про багатство культурної спадщини, закованої в печатках доби Гетьманщини.

Окрема ділянка наукової роботи Ігоря Михайловича – публікація документів. Він є одним із найкращих в Україні видавців рукописної спадщини Гетьманщини, адже належить до вузького кола фахівців, які добре знають українську палеографію того часу. Не випадково Ігор Михайлович неодноразово залучався до участі у видавничих проєктах різних наукових інституцій, зокрема, Інституту археографії і джерелознавства Національної академії наук України та Українського інституту національної пам'яті. За його активної участі видані Чернігівська переписна книга 1666 року, Присяга Чернігівського полку 1718 року, ревізії окремих сотень і сіл, щоденники старшин і священників тощо.

Серед відомих здобутків Ігоря Ситого – створення герба і прапора Чернігівської області. У радянські часи область їх не мала. Вірніше, це був типовий радянський прапор, який не мав жодних ознак, котрі б свідчили про особливості нашого краю. Після 1991 р., коли в Україні поступово почали звертати увагу на місцеві традиції, виникла потреба у власній емблематиці, що б відображала історію Сіверщини. Ігор Ситий, як член Українського геральдичного товариства, яке активно займається цими проблемами, запропонував своє бачення справи, і депутати обласної ради з його пропозиціями погодились. Тому нинішній зелений прапор і двоголовий орел Чернігівщини – це бачення символіки нашого краю очима Ігоря Михайловича.

Ігор Михайлович має широке коло наукових контактів, плідно співробітничав з багатьма істориками і мистецтвознавцями різних поколінь. До числа колег, з якими він плідно працював над різними проектами, входять чернігівські дослідники Анатолій Адрюг, Ганна Арендар, Володимир Бойко, Ольга Гейда, Сергій Горобець, Петро Грищенко, Тамара Демченко, Дмитро Казіміров, Володимир Коваленко, Світлана Курач, Олександр Кухарук, Сергій Лаєвський, Сергій Лепявко, Сергій Павленко, Світлана Половнікова, Людмила Посьмашна, Олександр Тарасенко, Ольга Травкіна, ніжинці Сергій Зозуля, Олександр Морозов, Григорій Самойленко, київські вчені Олександр Алфьоров, Геннадій Боряк, Віктор Брехуненко, Віктор Дудко, Володимир Кривошея, Юрій Мицик, Олег Однороженко, Олесь Федорук, Маргарита Шамрай, Галина Ярова, Володимир Яцюк, львів'яни – Віталій Гавриленко, Іван Сварник, Ірина та Ігор Скочиляси, вчені із Запоріжжя, Дніпропетровська, Умані, Луцька – Анатолій Бойко, Олег Журба, Ірина Кривошея, Тетяна Литвинова, Володимир Пришляк, білоруський дослідник Анатолій Тітов, москвичі Олександра Гусева і Юрій Лабинцев, польський учений Єжи Остапчук та інші.

Редколегія та редакційна рада «Сіверянського літопису», колеги щиро бажають Ігорю Михайловичу Ситому доброго здоров'я, втілення творчих задумів і всіляких гараздів.

